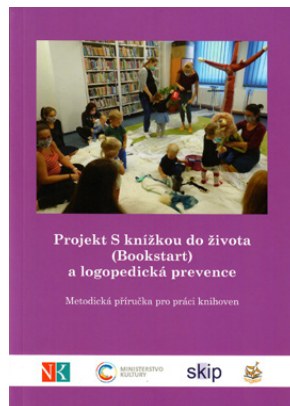

Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence: metodická příručka pro práci knihoven

HLAVINKOVÁ, Alena, Marie RUPCOVÁ a Jarmila VÁLKOVÁ. *Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence: metodická příručka pro práci knihoven*. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2021. ISBN 978-80-7050-752-0.

Předkládaná publikace, vydaná r. 2021 s podporou Ministerstva kultury ČR a SKIP ČR v Národní knihovně ČR, je přemostěním mezi diskurzy oborů knihovnictví, logopedie a pedagogika. Nabízí především učícím knihovníkům¹ jak teoretické poznání, tak metodickou inspiraci a podporu pro činnosti, jimiž mohou ve své praxi přispět k logopedické prevenci. Aktivitou, na níž je příležitost pro logopedickou prevenci v knihovně představena, je projekt *S knížkou do života*, v ČR realizovaný od r. 2018, akcentující význam společného čtení s dětmi od jejich nejtělejšího věku a podporu čtenářské pregramotnosti. Publikace jako celek je výsledkem odborné práce jednak tří expertek z oboru logopedie a speciální pedagogiky (jejich výklad tvoří první, stěžejní část textu), jednak pěti praktikujících učících knihovnic z Knihovny města Ostravy a Městské knihovny ve Svitavách (představení jejich edukačních aktivit tvoří druhou, aplikační část textu). Publikaci opatřila úvodem a sestavila Miroslava Sabelová (SKIP ČR).

V teoretickém celku publikace je první část autorsky zpracována Alenou Hlavinkovou. Čtenáři je nastíněno aktuální paradigma logopedie, jsou vyloženy základní pojmy jako komunikace, jazyk, mluvení, autorka se poté podrobněji zabývá okruhy narušené komunikace. V jedné z podkapitol je představena profese logopeda a logopedická intervence, tedy jádrová problematika publikace. Důležitou částí je ontogeneze lidské řeči, kterou autorka reflektuje jako schopnost s nejprudším průběhem (s. 19), a tedy ovlivnitelnou mnoha faktory. Významnou součástí je kapitola věnovaná vývoji komunikace v jednotlivých stadiích lidského života (s. 22–33). Učící knihovník tu nachází důležité výkladové pasáže a poučení využitelná při realizaci aktivit nejen v rámci projektu *S knížkou do života*. Rovněž tematický celek zaměřený na faktory ovlivňující vývoj lidské řeči je cenným zdrojem odborných informací pro edukační knihovní praxi podporující logopedickou prevenci.

Druhá část teoretického celku akcentuje vliv práce s knihou a společného času stráveného s dítětem na rozvíjení komunikace a interakce dítěte s okolním světem. Autorka Marie Rupcová zdůrazňuje význam sluchu a komunikace a nabízí možnosti jejich rozvoje právě prostřednictvím aktivit využitelných v knihovnách, např. při společném zpívání, práci s říkankami, s hudebními nástroji nebo při společném vyprávění prožitků každodenního života. Není opominut ani význam sociálního prostředí při rozvíjení logopedické prevence. Autorka opakovaně zdůrazňuje to, že „řeč se rozvíjí ve všech jazykových rovinách“ (s. 58), a právě komplexně je tedy třeba rozvoj řeči u dítěte podporovat. Výklad zaměřuje

¹ V textu recenze je opakovaně používán termín „učící knihovník“ (z angl. teaching librarian) – jedná se o termín označující knihovníka v roli neformálního vzdělavatele, který především v prostředí knihovny vede vzdělávací programy pro různé cílové skupiny uživatelů.

na oblast postupného osamostatňování se dítěte-čtenáře, zároveň je zřejmý důraz na společné čtení a propojování různorodých (výtvarných, dramatizačních) aktivit s čtením. Autorka nenechává bez povšimnutí souvislost nárůstu řečových vad se vstupem technologií do každodennosti člověka 21. století již v jeho raném dětství. Apeluje na potřebu rodičovského příkladu v budování pozitivního vztahu dítěte ke knize a také na nutnost trávit „společný čas ne vedle dětí, ale s dětmi“ (s. 60).

Poslední díl teoretického celku publikace představuje odbornou práci Jarmily Válkové. Je věnována specifikům vývoje komunikace z hlediska vybraných forem narušené komunikační schopnosti a také možnostem jejího rozvíjení. Nejprve se autorka zabývá dětmi s poruchou autistického spektra (s. 40) a přináší v přehledu cenné informace ohledně přístupu k dětem s touto poruchou (s. 44). Dále je kapitola soustředěna na rozvoj komunikace dětí s mentálním postižením (s. 45), nakonec se autorka ve výkladu věnuje dětem s poruchou zraku a čtenářům předkládá v souhrnu možné směry rozvíjení zrakového vnímání (s. 53–54). Z pojednání Jarmily Válkové vyplývá důležitost interakce dospělého s dítětem při rozvíjení schopnosti dítěte naučit se správně mluvit, také význam napodobování u dítěte. Za jednu z klíčových zásad při rozvoji řečových schopností považuje to, aby dospělí při interakci s dítětem nešířili, nýbrž aby „mluvili správným mluvním vzorem“ – zásady (s. 61–2) jsou využitelné jak v knihovních aktivitách, tak v rodinném prostředí i ve vzdělávacích institucích.

Vzdělávacím potřebám učících knihovníků autorky vnímavě naslouchají, na str. 62–66 provádí Jarmila Válková čtenáře jednotlivými údobími života dítěte, v nich nachází zásadní projevy vývoje řeči a k nim připojuje vhodné rozvojové intervenční aktivity například ze strany rodiče nebo knihovníka. Zároveň zdůrazňuje to, že vývoj každého dítěte je individuální, čemuž je žádoucí přizpůsobit také aktivity logopedické prevence. Zásadní sdělení pro knihovnickou praxi přináší závěr teoretického celku – Jarmila Válková kladně hodnotí a oceňuje podpůrné programy knihoven při rozvoji řeči a komunikace počínaje raným věkem dětí, ale zároveň upozorňuje na to, že takové aktivity rozhodně nemohou být považovány za náhradu logopedické péče, kterou poskytuje logoped s náležitou odbornou aprobací.

Vítanou a funkční aplikační částí metodické publikace jsou ukázky dobré praxe učících knihovníků při práci s dětmi od dvou do šesti let v rozvoji jejich řečových a komunikačních dovedností, které navazují na tři teoretické subkapitoly. Aktivity realizované v rámci projektu *S knížkou do života (Bookstart)* jsou představeny z perspektivy učícího knihovníka jako scénáře programů, jedná se o pět samostatných metodik s poměrně jednotnou didaktickou strukturou, obsahující název programu, údaje o zaměření na danou cílovou skupinu, časové podmínky, edukační cíle, pomůcky a popis průběhu programu s didaktickým rozkladem na jednotlivé aktivity. K ukázkovým metodikám autorky připojily podpůrnou literaturu, případně fotodokumentaci. Scénáře ukázkových programů zpracované ve formě funkčních metodik jsou velmi potřebnou součástí publikace, která je zacílena právě do profesního diskurzu učících knihovníků. Praktické výstupy ocení nejen zkušení knihovníci jako inspiraci pro rozšíření své osvědčené praxe, ale především začínající učící knihovníci, které oblast rozvoje logopedické prevence v edukačních aktivitách knihovny zajímá a chtějí se v ní odborně profilovat.

Práce učících knihovníků má transdisciplinární charakter a je tedy žádoucí, aby jim byla nabízena patřičná odborná podpora v oblastech, jež sice nejsou jejich primární profesní doménou, ale učící knihovníci do nich v každodenní knihovnické praxi vstupují. Metodická publikace *Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence* takovou podpůrnou funkcí významným způsobem naplňuje. Tematika, která je v metodické publikaci představena, zároveň poukazuje na to, nakolik je klíčovou součástí praxe učících knihovníků celoživotní vzdělávání v tématech, která přesahují jádrový rámec

knihovnictví, a jak důležité je zvát ke spolupráci na odborných výstupech určených pro učící knihovníky experty z přesahových oborových diskurzů.

Záměr, s nímž byla metodická publikace vytvořena – „*seznámit se základní logopedickou problematikou a nabídnout možnosti podpory rozvoje komunikace, a to jak u dítěte zdravého, tak u jedince s vybraným postižením*“ (s. 10) – se podařilo všem participujícím autorkám naplnit, publikaci doporučuji jako funkční a potřebný odborný zdroj pro rozvoj kompetencí učících knihovníků.

Mgr. Pavlína Mazáčová, Ph.D.

MAZÁČOVÁ, Pavlína. HLAVINKOVÁ, Alena, Marie RUPCOVÁ a Jarmila VÁLKOVÁ. *Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence: metodická příručka pro práci knihoven*. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2021. ISBN 978-80-7050-752-0. *Knihovna: knihovnická revue*. 2022, **33**(1), 91–93. ISSN 1802-3252.